

Johannes vanhuuden päivinä Efesossa, Cerinthus ja doketismi

<http://www.ccel.org/ccel/renan/gospels.xxi.html>

Suomennos kirjoituksesta

History of the Origins of Christianity. Book V. The Gospels.

CHAPTER XVIII.

EPHESUS—THE OLD AGE OF JOHN—CERINTHUS—DOCETISM.

[Hakasulkeissa on suomentajan kommentteja tai selvennystä aiheeseen.]

Epäily kasvaa aina synkäksi pilveksi tässä historian tutkimuksessa, jossa se on muutenkin aina läsnä, kun kyseeseen tulee Efesos ja sitä kiihottaneet pimeät intohimot. Olemme hyväksyneet "todennäköisesti oikeana" perinteisen mielipiteen, jonka mukaan apostoli Johannes sai turvapaikan Efesossa sen jälkeen, kun oli paennut Rooman ja Juudean myrskyjä onnistuneesti, ja hän eli siellä pitkälle vanhuuteen asti kaikkien Vähä-Aasian seurakuntien kunnioituksen ympäröimänä. Irenaeus näyttää jopa kuulleensa häntä elävänä ja vahvistaa epäilemättä Polykarpoksen oppilaana vanhan apostolin eläneen Trajanuksen hallituskautteen asti. Jos nämä asiat ovat tosia, niin niistä voidaan vetää rohkeita johtopäätöksiä. Siltä rangaistukselta välttyminen, jota Johannes oli paennut Roomassa, aiheutti sen, että hänet luettiin marttyyrien joukkoon vielä elämänsä aikana, samalla tavalla kuin hänen veljensä Jaakob. Ajatus siitä, että Johannes ei kuolisi koskaan, oli johdettu Jeesuksen sanoista, joiden mukaan se sukupolvi, jolle hän puhui, ei katoaisi ennen kuin hän ilmestyisi pilvissä, ja koska Johannes oli viimeisenä elossa olevana apostolina saavuttanut pitkän iän, oli looginen johtopäätös uskoa hänen näkevän Jumalan valtakunnan tulon maistamatta sitä ennen kuolemaa. Johannes salli opetuslasten kertomuksessaan uskoa niin, että Pietari oli käynyt tästä aiheesta Jeesuksen kanssa arvoituksellisen keskustelun tämän ylösnousemuksen jälkeen. Siitä oli seurauksena Johanneksen päälle laskettu ihmeellinen sädekehä hänen vielä eläessään. Legenda alkoi koskea häntä jo ennen kuin hauta saavutti hänet.

Vanha apostoli näyttää olleen viimeisinä vuosinaan mysteerien ympäröimä. Hänen kauttaan sanottiin tapahtuneen ihmeitä ja jopa kuolleiden nousseen ylös. Opetuslasten joukko kerääntyi hänen ympärilleen. Mitä tapahtui siinä yksityisessä seurapiirissä? Mitä perinteitä siellä kehitettiin? Mitä tarinoita vanhus kertoi? Lievensikö hän viimeisinä päivinään sitä voimakasta antipatiaa, jota hän oli aina osoittanut Paavalin opetuslapsia kohtaan? Eikö hän etsinyt kertomuksillaan ensimmäistä sijaa mestarinsa vieressä sijoittamalla itsensä lähimmäksi hänen sydäntään, niin kuin oli tapahtunut useammin kuin kerran Jeesuksen elämän aikana? Saivatko jotkut myöhemmin Johanneksen nimiin pannut opetukset alkunsa jo keskusteluissa vanhan mestarin ja nuorten kirkkaiden henkien kanssa näiden etsiessä uutuuksia, ja yrittäessä ehkä saada vanha mies uskomaan, että tällä olisi ollut aina ne ajatukset, joita he hänelle ehdottivat? Me emme tiedä ja tässä on yksi suurimmista vaikeuksista, jotka liittyvät kristinuskon alkuperään. Me emme kyseenalaista tältä ajalta pelkästään sitä, että tarinoissa esiintyy liioittelua ja epäluotettavuutta. Efeson seurakunnan helmassa oli luultavasti tapahtumassa siirtymistä salailuun ja hurskaisuun petoksiin, jotka ovat tehneet sellaisen kriitikon tehtävästä erityisen vaikean, joka on kutsuttu paljastamaan tällaista sekaannusta.

Filon Aleksandrialainen oli kehittänyt suurin piirtein Jeesuksen elämän aikana juutalaisen filosofian, jonka hän oli kehittänyt tahtomaansa suuntaan huolimatta siitä, että oli sitä tehdessään spekuloinut israelilaisia ajattelijoita. Sen filosofian pohjalla oli eräänlainen abstrakti metafysiikka, joka esitti yhdestä Jumalasta erilaisia olemuksia ja vehkeili Jumalallisesta Syystä [kreikaksi

"Logos", syyrian ja kaldean murteilla "Memera"] jonkinlaisen määrätyn periaatteen, joka lähti Iankaikkisesta Isästä. Egypti ja Foinikia tunsivat jo entuudestaan samankaltaisia yhdestä ja samasta Jumalasta tehtyjä kuvia [doubling: kahdennus; monistaminen; kuvan tekeminen jostakin]. Hermeettiset kirjat perustivat myöhemmin tästä "olemusten teologiasta" filosofian, joka on rinnakkainen kristinuskon vastaavalle filosofialle. Jeesus näytetään jätetyn pois näistä spekulatioista, jotka eivät olisi lumonneet Johanneksen runollista mieltä ja rakastavaa sydäntä, jos hän olisi tiennyt niistä. Hänen koulukuntansa oli pikemminkin vastoin tätä, ja niin sanotusti, sen toisen piirittämä. Apollos oli luultavasti tietoinen siitä. Apostoli Paavali näyttää uhranneen elämänsä loppuvaiheessa paljon aikaa sille. Ilmestyskirja kertoo meille sen voitonriemuisen salaperäisen nimen Λόγος τοῦ Θεοῦ [Logos tū Theū, Jumalan Sana]. Juutalais-kristillisyys, joka oli uskollinen ortodoksijuutalaisuuden hengelle, ei sallinut sellaisten ajatusten tulla keskuuteensa, paitsi ehkä sen rajoitetuimmassa muodossa. Mutta kun Syyrian kirkot alkoivat yhä enemmän ajautua eroon juutalaisuudesta, niin uusi henki rantautui sinne vastustamattomalla voimalla. Jeesuksesta, joka oli ollut ensin kuulijoilleen pelkkä profeetta, Jumalan Poika, jossa uskaliaimmat olivat nähneet messiaan tai Ihmisen Pojan, jonka pseudo-Daniel oli näyttänyt tulevien tapahtumien loistavana keskiönä, tuli nyt Logos, Järki, Jumalan Sana. Efesos näyttää olleen paikka, jossa Jeesuksen tämän puolen muotoilu sai syvimät juurensa, ja josta se levisi kaikkialle kristittyyn maailmaan.

Johannes ei ole käytännössä ainoa, jonka perimätieto yhdistää tämän uuden opin juhlaan vahvistamiseen ja käyttöön ottoon. Perimätiedon mukaan Johanneksen oppi aiheutti hänen ympärillään myrskyjä, vahingoittuneita omiatuntoja, skismoja [hajaannusta] ja pannaan julistamisia. Suurin piirtein niihin aikoihin, mihin olemme tulleet tutkielmassamme, Efesoon ilmestyi Aleksandriasta Apollon kaltainen mies, jolla näyttää sukupolvi tämän jälkeen olleen monia samantapaisia näkemyksiä. Tämä mies oli Cerinthus, jota toiset kutsuivat nimellä Merinthus, ilman että olisi mahdollista tietää, mikä salaisuus kätkeytyy tuon ääntämykseltään samankaltaisen nimen taakse.

Cerinthus oli syntyään juutalainen samoin kuin Apollos oli ollut, ja ennen kuin hän tutustui kristinuskoon, oli hänet täytetty Aleksandrian juutalaisten filosofialla [ihmisviisaudella]. Hän takertui kiinni Jeesuksen uskoon kaikin puolin erilaisella tavalla kuin ne hyvät israelilaiset, jotka uskoivat Jumalan valtakunnan tulleen todeksi Nasaretin Idyllissä, tai kuin ne hurskaat pakanat, jota salattu tenho veti kohti lievennettyä muotoa juutalaisuudesta. Hänen mielensä näyttää olleen sitä paitsi hyvin horjuva, koska hän siirtyi hanakasti ääripäästä toiseen. Joskus hänen ajatuksensa lähentyivät [ebioniittejä](#); joskus ne kallistuivat [millenarianismiin](#); joskus ne ajautuivat puhtaasti [gnostilaisuuteen](#) tai olivat yhdenmukaisia Filon Aleksandrialaisen kanssa. Maailman luoja ja juutalaisen lain kirjoittaja – lyhyesti sanottuna Israelin Jumala – ei ollut Iankaikkinen Isä; hän oli enkeli, eräänlainen puolijumala, joka oli alamainen Kaikkivaltiaalle Jumalalle. Tämän suuren Jumalan henki oli ollut kauan tuntematon maailmalle, mutta oli nyt paljastettu vain Jeesuksessa.

Cerintuksen evankeliumi oli heprealaisten evankeliumi, joka oli eittämättä käännetty myös kreikaksi. Yksi sen luonteen mukainen piirre oli kuvaus Jeesuksen kasteesta, jonka jälkeen jumalallinen henki, profetian henki, sillä juhlavalla hetkellä laskeutui Jeesuksen päälle ja korotti hänet sellaiseen arvoon, jota hänellä ei aiemmin olisi ollut. Cerintuksen mukaan Jeesus oli aina kasteeseensa saakka kuin kuka tahansa ihminen, vaikka tosiaankin kaikkein oikeamielisin ja viisain, mutta vasta kasteessa kaikkivaltiaan Jumalan henki tuli asumaan häneen. Jeesuksen tehtävästä tuli sitten olla Kristuksen kanava, joka paljastasi korkeimman Jumalan saarnojensa ja ihmeiden kautta. [Cerinthus jakoi Jeesuksen kahteen osaan, niin että "Jeesus" oli pelkkä ihminen, mutta "Kristus" oli hänessä kasteen jälkeen asuva jumal-olento]. Mutta suhtautuessaan tällä tavalla Jeesukseen, Cerinthus ei pitänyt totena Kristuksen kärsimystä ristillä. Kristus erkani ennen kärsimysnäytelmää miehestä, joka oli Jeesus. Vain tämä ihminen Jeesus naulittiin ristille, kuoli ja heräsi kuolleista.

Välillä Cerinthus kielsi jopa ylösnousemuksen ja väitti Jeesuksen nousevan ylös kaiken muun maailman kanssa tuomion päivänä.

Tuo oppi, jonka idun me olemme nähneet jo monissa ebionismin haaroissa, ja jonka propaganda kulkeutui Jordanin ylitse "Aasiaan" [Jordaniaan ja sen takaisille alueille sekä siitä pohjoiseen, Vähään-Aasiaan eli nykyisen Turkin alueelle], ja jonka Narcion ja gnostikot saisivat 50 vuodessa hyvin elinvoimaiseksi, sai aikaan pelottavaa hämmennystä [skandal] kristityssä omassatunnossa. Kun Jeesuksesta erotettiin yliluonnollinen olento nimeltä Kristus [Christos], niin se jakoi Jeesuksen persoonan kahteen osaan, ja jätti pois kaiken persoonallisen kauneimmasta osasta hänen aktiivista elämäänsä, koska Kristus hänessä olisi ollut vain jotakin vierasta ja ei häntä itseään. Ajateltiin tosiaan niin, että Jeesuksen ystävät, jotka olivat nähneet hänet ja rakastaneet häntä hänen elämänsä aikana, lapsena, nuorena miehenä, marttyyrina ja ruumiina, olisivat tuhtuneet tällaista kuullessaan. Muistot Jeesuksesta esittivät hänet heille yhtä rakastettavana kuin Jumalan, hetkestä toiseen: Jeesus tuli ottaa vastaan ja kunnioittaa häntä kokonaisuudessaan. Johannes näyttää vastustaneen Cerinthusen oppeja raivoisasti. Johanneksen tiukka uskollisuus lapsenkaltaiseen kiintymykseen asti saattoi yksistään olla syynä joihinkin häneen yhdistettyihin fanaattisiin piirteisiin, jotka eivät näytä pitäneen yhtä hänen tavanomaisen luonteensa kanssa. Eräänä päivänä hänen tullessaan sisään kylpylään Efesossa ja havaitessaan siellä Cerinthusen, hän huusi: "Kiirehtikäämme ulos, sillä rakennus sortuu, koska Cerinthus, totuuden vihollinen, on täällä!" Tällaiset vihanpurkaukset johtavat lahkoihin. Hän, joka rakastaa paljon, vihaa myös paljon.

"Kaikin puolin vaikeus sovittaa yhteen Jeesuksen kahta osaa – saada asumaan yhdessä olennessa viisas ihminen ja Kristus – sai aikaan mielikuvia, jotka kiihottivat Johanneksen vihan. Docketismi oli, jos saamme niin sanoa, sen ajan harhaoppi. Monet eivät voineet hyväksyä sitä, että Kristus oli ristiinnaulittu ja laitettu hautaan. Jotkut kuten Cerinthus hyväksyivät eräänlaisen jaksottaisuuden Jeesuksen jumalallisessa työssä; toiset [docketistit] olettivat, että Jeesuksen ruumis olisi ollut yliluonnollinen, niin että kaikki hänen materiaallinen elämänsä ja hänen kärsimyksensä yli kaiken muun olisi ollut vain hengellistä [vastakohtana todelliselle ruumiilliselle kärsimykselle, kun ihminen kärsii ruumiissaan kaiken sen, mitä Jeesus kärsi ristillä ja jo sitä ennen; aaveen tai hengen kärsimystä; illuusiota, hengellinen näky, ei liharuumiin kärsimystä]. Nämä kuvitelmat lähtivät siihen aikaan hyvin laajalle levinneestä mielipiteestä, jonka mukaan aine [erityisesti ihmisen liharuumis] ovat hengen alennustilaa ja lankeemusta; että materiaallinen manifestaatio [aineellinen ilmentymä] on idean alennustilaa [ajattelevan hengen alennustilaa]. Evankeliumin kertomus [Jeesuksesta] on nähty siten häilyvänä kuvana, joka lähestyy aineetonta[, ei-materiaalista, jota ei voida aistein havaita tai käsin koskettaa; vrt. 1Joh 1:1-7].

On mielenkiintoista, että islamissa, joka on vain arabien muunnos juutalaisuudesta ja kristillisyydestä, näytetään lainatun tätä ajatusta Jeesuksesta. Muslimit ovat erityisesti Jerusalemissa kieltäneet aina sen, että Isa [Jeesus] olisi kuollut Golgatan ristillä. He väittivät, että joku hänen näköisensä mies naulittiin ristille hänen sijastaan. Oletettu paikka Öllymäellä, josta Jeesuksen uskotaan nousseen ylös taivaaseen, on Jerusalemissa sheikeille ainoa todella pyhä Kristukseen liittyvä paikka, koska juuri siellä kärsimyksen ulottumattomissa oleva messias, syntynyt pyhästä henkäyksestä eikä lihasta, ilmestyi viimeistä kertaa yhdistettynä siihen ulkomuotoon, jonka hän oli valinnut.

Mikä tahansa Cerinthus sitten on todella ollutkaan, niin hänestä tuli kristillisessä perimätiedossa eräänlainen Simon Magus [Apt 8:5-24], lähes tarumainen hahmo, tyypillinen kristillisen doketismin edustaja, ebionismin ja juutalais-kristillisen kristinuskon veli. Niin kuin Simon Magus oli Pietarin vannoutunut vihollinen, pidettiin Cerinthus Paavalin katkerana vastustajana. Häneen liitettiin samat tunnusmerkit kuin *Ebioniin*. Pian oli tapana jättää erottamatta nämä kaksi toisistaan. Ebion

oli abstrakti personifikaatio juutalais-kristityille hepreaa puhuville ja Cerinthusesta tuli rinnakkainen sana juutalais-kristityille kreikkaa puhuville. Keksittiin tällaisia fraaseja: "Kuka rohkenee nuhdella Pietaria siitä, että hän on hyväksynyt pakanoille pääsyn kirkkoon? Kuka kylvi loukkauksia Paavalista? Kuka lietsoi kapinaa ja lahkohenkeä ympärileikkaamatonta Tiitusta vastaan? Ebion! Cerinthus!" Tällaiset fraasit johtaisivat kirjaimellisesti ymmärrettyinä oletukseen, jonka mukaan Cerinthusella olisi ollut osansa seurakunnan varhaisina aikoina Jerusalemissa.

Koska Cerinthus ei ole jättänyt taakseen mitään kirjoituksia, on seurakunnan perimätiedossa liitetty häneen harhaoppi toisensa jälkeen. Tässä ristiriitojen kudelmassa ei ole sanaakaan totuudesta. Cerinthus oli todellisuudessa ensimmäinen harhaoppinen, sen opin perustaja, jonka oli määrä tulla kuolleeksi haaraksi kristillisen opin suuressa sukupuussa. Asettaessaan itsensä häntä vastaan, kieltäessään hänen väitteensä, kristillinen kirkko otti suurimman harppauksen kohti oikeaoppisen uskon laitosta.

Näiden kamppailujen ja käytännön ristiriitojen myötä kristillinen teologia kehitti itseään. Jeesuksen persoona ja yhden ihmisen ja jumaluuden yhdistelmä, joiden uskottiin olevan hänessä, muodosti pohjan näille spekulatioille. Me näemme gnostilaisuuden tulevan esiin samankaltaisten ajatusten virrasta ja yrittävän mädättää Kristuksen ykseyden, mutta oikeaoppinen kirkko on valmis torjumaan sellaiset johtopäätökset. Tässä taistelussa oli kyseessä kristinuskon olemassaolo, joka perustui Jeesuksen persoonallisen toiminnan todellisuuteen.

Johannes lohdutettiin näiden harhaoppien keskellä epäilemättä sen uskollisuuden ja kiintymyksen kautta, jota hänen opetuslapsensa osoittivat häntä kohtaan hänen ympärillään. Ne harhaopit olivat Galilealaiselle perinnölle vieraan mielen hedelmiä. Yksi arvostetuimmista Johanneksen opetuslapsista oli muuan nuori aasialainen mies nimeltä Polykarpos. Hänen on täytynyt olla noin 30-vuotias Johanneksen elämän viimeisinä vuosina. Hän näyttää kääntyneen Kristuksen uskoon jo varhain lapsuudessaan. Se suunnaton kunnioitus, jota hän tunsii apostolia kohtaan, sai hänet katsomaan häntä nuoruuden uteliain silmin, jolloin kaikki näytti suuremmalta ja muutti muotoaan. Hänen mieleensä oli jäänyt elävä kuva tästä vanhasta miehestä ja hän puhui siitä kuin välähdyksenä Jumalan maailmasta. Hän vaikutti pääasiassa Smyrnassa eikä ole mahdotonta, että Johannes olisi valinnut hänet johtamaan silloin jo muinaista kirkkoa siinä kaupungissa, niin kuin Irenaeus kertoo.

Polykarpoksen ansiosta Johanneksen muisto säilyi elävänä perinteenä Aasiassa (Turkissa) ja myös Lyonissa ja Galliassa. Kaikki, mitä Polykarpos sanoi Herrasta, hänen opetuksestaan ja ihmeistään, osoitti hänen saaneensa ne tiedot Jeesuksen elämän silminnäkijältä. Hänellä oli tapana ilmaista itseään sillä tavalla: "Tämän minä olen saanut apostoleilta..." "Minä, jota apostolit ovat opettaneet, ja joka olen elänyt monien niiden kanssa, jotka ovat nähneet Kristuksen." Puhuttuaan tällä tavalla oletettiin hänen tunteneen muitakin apostoleja kuin vain Johanneksen: esimerkiksi Filippuksen. On silti uskottavampaa, että tässä on jonkin verran liioittelua. Ilmaisuihin "apostolit" tarkoittaa epäilemättä Johannesta, jonka seurassa on saattanut olla monia meille tuntemattomia opetuslapsia Galileasta. Voimme ymmärtää tällä myös, jos niin haluamme, vanhimpia [presbyteros] nimeltä Joannes ja Aristion, jotka olisivat joidenkin tekstilähteiden mukaan olleet Herran välittömiä opetuslapsia. Mitä tulee nimiin Caius, Diotrophes, Demetrius ja hurskas Cyria, jotka vanhinten kirjeet esittävät olevan osa Efeson piiriä, niin olisi riski nojautua liiaksi näihin nimiin ja puhua olennoista, joista Talmud sanoo "heitä ole koskaan luotu", ja jotka saavat kiittää olemassaolostaan pelkästään väärentäjien oveluutta tai niin kuin Cyrian tapauksessa: väärinymmärrystä.

Mikään muu ei ole niin epäilyttävää kuin kaikki se, mikä viittaa tähän apostolin kanssa samannimiseen vanhimpaan Joannekseen, joka näyttää olleen Johanneksen lähellä vain tämän viimeisinä vuosina ja joka joidenkin perimätiedon lähteiden mukaan seurasi häntä Efeson

seurakunnan johtajana. Hänen olemassaolonsa vaikuttaa kuitenkin todennäköiseltä. Arvonimi "vanhin" [presbyteros] saattaa olla nimitys, jolla erotetaan hänet apostoli Johanneksesta. Hän on saattanut kuvata itseään apostolin kuoleman jälkeen pitkään vanhimpana jättämällä pois nimensä. Aristion, jonka hyvin vanha tieto sijoittaa vanhimman vierelle korkeimman arvovalan traditionistiksi ja joka näyttää kuuluneen Smyrnan seurakuntaan, on myös arvoitus. Voimme sanoa vain sen, että Efesossa oli ryhmä miehiä, jotka ensimmäisen vuosisadan loppua kohden esittäytyivät Jeesuksen elämän viimeisiksi silminnäköiksi. Papias tunsi heidät tai oli ainakin hyvin lähellä heitä ja kokosi heidän perimätietonsa.

Me näemme myöhemmin julkaistun evankeliumin, joka on aivan omaa laatuaan, ja jonka laati tämä pieni ihmisten ryhmä vanhan apostolin ympärillä, ja joka näyttää saaneen hänen kaiken luottamuksensa ja joka ehkä uskoi olevansa valtuutettu puhumaan apostolin nimessä. Tässä ajanjaksossa, jossa me olemme ennen Johanneksen kuolemaa, jotkut hänen opetuslapsistaan hänen ympärillään näyttävät ottaneen haltuunsa yksinoikeuden viimeisen apostolin vanhoihin päiviin, joten eivätkö he olisi yrittäneet käyttää sitä rikasta perintöä, joka oli heidän ulottuvillaan? Voimme olettaa niin: me olimme itse kallistuneet aiemmin sillä tavalla. Me uskomme nyt olevan todennäköisempää, että osa Johanneksen nimeä kantavasta evankeliumista on saattanut olla hänen itsensä tai jonkun hänen opetuslapsensa kirjoittama. Mutta me pidämme kiinni uskostamme, jonka mukaan Johanneksella oli oma tapansa kertoa Jeesuksen elämästä ja se tapa oli hyvin erilainen kuin [Batanean](#) kertomukset, jossakin määrin yliverlainen niihin nähden ja erityisesti kertoessaan Jeesuksen elämän niistä vaiheista, kun hän oli Jerusalemissa, ja tämä antoi Johannekselle tilaa kertomuksen kehittämiseksi.

Me uskomme, että apostoli Johannes, jonka luonne näyttää olleen hyvin yksilöllinen, ja joka tavoitteli Jeesuksen elämän aikana veljensä kanssa ensimmäistä sijaa Jumalan valtakunnassa, antoi itselleen yksinkertaisesti sen paikan kertomuksessaan. Jos hän oli lukenut Markuksen ja Luukkaan evankeliumit, mikä on hyvin mahdollista, hänen on täytynyt huomata, että niissä ei ollut tarpeeksi mainintoja hänestä itsestään, että hänelle kuuluva tärkeä asema ei ollut riittävän selvästi esillä. Hän väittää olevansa se opetuslapsi, jota Jeesus rakasti aivan erityisellä tavalla, mikä on tunnettua hänen evankeliumistaan. Hän toivoi uskottavan niin, että hänellä olisi ollut ensisijainen merkitys evankeliumin draamassa. Vanhan miehen turhamaisuudessa hän otti itselleen tärkeän aseman ja hänen pitkällä kertomuksillaan ei usein ole muuta tarkoitusta kuin osoittaa se, miten hän oli ollut Jeesuksen suosikki opetuslasten joukossa – että juhlavina hetkinä hän oli maannut Jeesuksen sydäntä vasten hänen liepeessään – että Jeesus oli uskonut hänelle hänen äitinsä, että niissä olosuhteissa, joissa ensimmäinen sija oli annettu Pietarille, se olisi todellisuudessa kuulunut hänelle, Johannekselle. Hänen korkea ikänsä antoi nostetta kaikenlaisille kuviteluille, hänen pitkäikäisyytensä kelpasi merkiksi taivaasta. Kun kaiken muun lisäksi hänen ympärillään ei ollut vain puhdasta hyvää uskoa ja jopa jonkin verran juoruilua on esiintynyt, voimme kuvitella, miten outoja tuotoksia saattaa syntyä tästä hurskaiden juonien pesästä vanhan miehen ympärillä, jonka pää on saattanut olla jo heikko ja joka oli avuton niiden käsissä, jotka hoitivat häntä. [Johannesta mm. kannettiin paikasta toiseen hänen viimeisinä aikoinaan, koska hän ei pystynyt enää kävelemään]

Johannes pysyi tiukasti juutalaisena loppuun asti, noudatti lakia kaikissa yksityiskohdissaan, joten on kyseenalaista ymmärsikö hän koskaan niitä transsendenttisiä teorioita Jeesuksen identiteetistä Logoksena, joita levitettiin. Mutta niin kuin tapahtuu koulukunnissa, joiden mestarit saavuttavat pitkän iän, niin myös hänen koulukuntansa jatkoi eteenpäin ilman häntä ja hänestä riippumatta, vaikka teeskenteli perustavansa opetuksensa häneen. Johannesta näytetään käytetyn hyväksi niin, että hänen nimessään on kirjoitettu keksittyjä kirjoituksia. Olemme jo nähneet, miten paljon Ilmestyskirjan alkuperässä on epäilyttäviä aineksia. Lähes yhtä silmiinpistäviä huomioita voidaan tehdä tästä yhdestä kirjasta, joiden mukaan se on apokryfi. Mitä sanommekaan siitä toisesta

omituisuudesta, että kokonainen seurakunnan haara, Aleksandrian koulukunta, on päättänyt – ei vain sitä, että Johannes ei ole kirjoittanut Ilmestyskirjaa – vaan että se on hänen vastustajansa Cerinthuksen käsialaa. Me löydämme samoja monimerkityksisiä Johanneksen toisista kirjoituksista, jotka tuotettaisiin pian tämän jälkeen, ja vain yksi asia pysyisi selvänä: Johannes ei ole voinut kirjoittaa kahta hänen nimellään kulkevaa kirjoitusten sarjaa itse. Toinen näistä kahdesta kirjoitusten sarjasta on joka tapauksessa hänen, mutta molemmat eivät aivan varmasti ole.

Apostolin kuolinpäivä oli hyvin tunteikas. Hänen varaansa oli laitettu jo monien vuosien ajan koko kristillinen perintö. Hänen kauttaan uskottiin yhä olevan yhteys Jeesukseen ja uuden maailman alkuun. Kaikki kirkon pilarit näyttivät nyt kadonneen. Hän, josta Jeesuksen uskottiin yleisesti ennustaneen, että hän ei maistaisi kuolemaa ennen hänen paluutaan, oli nyt puolestaan laskeutunut hautaan. Tämä oli paha pettymys ja jotta Jeesuksen profetia ei kumoutuisi, oli turvauduttava hienoihin selityksiin. Johanneksen ystävät sanoivat, että ei ollut totta, että Jeesus oli ilmoittanut hänen rakkaan apostolinsa olevan elossa hänen tulemuksensa aikaan. Hän oli sanonut Pietarille vain näin: "Jos minä tahdon, että hän jää tänne tulemukseni asti, niin mitä se sinua koskee?" Heikko yritys, joka jätti kentän avoimeksi kaikenlaisille selityksille ja salli ymmärrettävän, että Johannes – samoin kuin [Enok, Elias](#) ja Esra – olivat säilössä Kristuksen tulemuksen asti.

Nyt oli joka tapauksessa edessä vakava hetki. Kukaan ei voinut enää sanoa herrasta "Olen nähnyt hänet". Jeesus ja Jerusalemin seurakunnan ensimmäiset vuodet olivat kadonneet hämärään menneisyyteen. Tärkeä asema siirtyi sitten niille, jotka olivat tunteneet apostolit henkilökohtaisesti, Markukselle ja Luukkaalle, Pietarin ja Paavalin opetuslapsille, Filippuksen tyttärille, jotka jatkoivat armolahjojen käyttöä. Polykarpos puhui koko elämänsä ajan siitä yhteydestä, joka hänellä oli ollut Johanneksen kanssa. Aristion ja vanhin Joannes elivät samoista muistoista. Siitä, että joku oli nähnyt Pietarin, Andreaan, Tuomaksen tai Filippuksen, tuli tärkein vaatimus niiden silmissä, jotka etsivät totuutta Kristuksen ilmestyksistä. Niin kuin olemme sanoneet, kirjoituksilla oli vain vähän merkitystä: suullinen perintö oli kaikki kaikessa. Opetuksen ja apostolien voiman siirtymisen ajateltiin olevan osa eräänlaista delegaatiota ja vihkimystä, jonka pääasiallinen lähde oli apostolinen kollegio. Pian jokainen kirkko halusi todistaa miesten suksession, niin että se muodosti ketjun aina apostoleihin asti. Seurakunnan johtajuuden ajateltiin olevan eräänlaisten hengellisten voimien siirtymistä henkilöltä toiselle ilman katkosta [vrt. apostolinen suksessio paavin viran alkuna]. Ajatukset yhteisön hierarkiasta kehittyivät nopeasti. Piispat lujittivat asemaansa johtajina siitä alkaen tähän päivään asti. [Lue hierarkkisen johtamisen mallin syntyisestä ja siitä alkaneesta luopumuksen ajasta [lisää Job Beresfordin kirjoituksista](#)]

Johanneksen hauta oli näytillä Efesossa 90 vuotta myöhemmin. On todennäköistä, että tämän kunnioitetun muistomerkin päälle rakennettiin kirkko [basilika] juhlinnan paikaksi ja jonka paikka näyttää olleen nykyisen Aïa Solouk linnoituksen lähellä. Apostolin haudan viereen tuli 200-luvulla muuan toinen hauta, joka niin ikään oli tehty henkilölle nimeltään Johannes, ja se aiheutti suurta hämmennystä. Meidän on puhuttava siitä myöhemmin uudestaan.

Suomentajan kommentti

Niin kuin tästä ensimmäisen vuosisadan loppua kuvaavasta kristinuskon historiasta näemme, ei opetusta Jeesuksesta kristuksesta isän Jumalan tykönä olleena ikivanhana "Jumalan Sanana" (Logos tū Theū) tai "Jumalan Poikana" ollut muodostettu ennen Johanneksen nimellä kirjoitettuja vanhimpia Uuden testamentin kirjoituksia tai niitä ei ollut kirjoitettu ylös ennen sitä. Me emme näe vastaavia kuvauksia muissa evankeliumeissa, Apostolien teoissa tai useimmissa apostolien kirjeissä. Itse asiassa ne kuvaavat Jeesuksen ainoastaan kuoleman kärsineenä miehenä, jonka Jumala on

herättänyt ylös kuolleista ja antanut hänelle vallan tuomita eläviä ja kuolleita. Vain isä kuvataan kaiken olevaisena luojana ja Jumalana. (Apt 2:12-42: 3:12-4:31; 10:34-48; 17:2-3, 22-31)

Sama jako Jumalan ja kristuksen välillä voidaan nähdä myös Johanneksen kirjoituksista, kun niitä oikein ymmärretään (esimerkiksi, 1Joh 2:18-28; 4:1-5:13, 20; 2Joh 1:7-11; Ilm 1:5, 17-18; 2:8; 4:8-11; 5; 14:6-8; 22:13-16, jne.). Oppi kristuksesta ikivanhana luomiseen aktiivisesti osallistuneena "Jumalana" on siten hyvin kyseenalainen ja itse asiassa Raamatun kirjoitusten vastainen. Olen kirjoittanut tästä [seikkaperäisesti eri yhteyksissä](#), mutta voit varmistua asiasta alustavasti lukemalla seuraavat Raamatun kohdat, joissa isä kuvataan ainoana Jumalana ja kaiken luojana, mutta Jeesus kuoleman kärsineenä miehenä (teurastettuna karitsana), jonka Jumala on herättänyt ylös kuolleista. (Apt 4:24-1; 17:22-31; Ilm 4-5; 14:6-8; Jes 42:1-8) Myös [vanhan kirkon uskontunnustuksissa](#) sanotaan vain Isää kaiken olevaisen luojaksi, ei Poikaa yhdessä hänen kanssaan. Jeesuksen korottaminen luojaksi isänsä rinnalle on tämän viimeisen ajan villitys.

Olen käynyt lävitse [lähes kaikki Raamatun kohdat](#), joissa puhutaan luomisesta, ja tullut siihen tulokseen, että Jeesus ei ole osallistunut luomiseen elävänä olentona, vaikka on joidenkin hyvin kyseenalaisten Raamatun kohtien perusteella saattanut olla läsnä luomisen aikana samalla tavalla kuin Jumalan enkelit. Jakeet Snl 8:22-31 saattavat puhua Jeesuksesta abstraktin "Jumalan viisauden" sijasta ja Job 38:7 sanoo "Jumalan poikien" olleen läsnä luomisessa; tätä tulkintaa ei voida kuitenkaan todistaa oikeaksi, joten se jää pelkäksi spekulatioksi. "Jumalan viisaus" ei osallistu tässä jaksossa aktiivisesti itse luomiseen niin kuin ei myöskään se "valkeus" – esikuva Kristuksesta – joka mainitaan luomiskertomuksen alussa. (1Moos 2; vrt. Psa 33:6-9; Snl 3:19; Jer 10:12; 51:15) Vaikka "Jumalan viisautta" pidettäisiin "arkkitehtina" tai "mestari-arkkitehtina" jakeessa Snl 8:30 "hoidokin" sijasta (KR33), niin sekään ei todista Jeesusta luojaksi yhdessä isänsä kanssa, koska "Jumalan viisaus" voi olla samalla tavalla personoitu abstraktio kuin viha (Jaak 1:20), rakkaus (1Kor 13), synty (Room 7:17, 20) ja Jumalan sana (Jes 55:11; Joh 1:1-11).

Jos Johannes olisi tiennyt, miten vinoon hänen kirjoituksiaan luopumukseen ajautuneessa "kirkossa" väännetään, olisi hän muotoillut sanansa ehkä toisin, niin että ne olisi helpompi ymmärtää, jos hän yleensä kirjoitti itse evankeliuminsa eikä joku hänen oppilaansa tehnyt sitä hänen puolestaan. Sekään ei ole kokonaan pois suljettu vaihtoehto, että joitakin Johanneksen evankeliumin ja kirjeiden kohtia on tarkoituksella väärennetty toisella ja kolmannella vuosisadalla tai sen jälkeen, koska on haluttu niiden kautta tukea kolmiyhteisen jumalan oppia, joka hyväksyttiin kirkon viralliseksi opiksi vasta 300-luvulla katolisen kirkon konsiileissa (325-381). Onhan selvää, että esimerkiksi Matteuksen evankeliumin lähetyskäskyä on peukaloitu myöhemmin kolmiyhteisen jumalan opin tueksi muuttamalla sanat "minun nimeeni" muotoon "Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen" nimeen, mitä ilmaisua ei ole käytetty missään muualla Raamatussa. (Matt 28:19)

On mielenkiintoista, että opetus "Jumalan Sanasta" tai "Sanasta" (Logos) – kaiken alkusyystä ja Jumalan periaatteesta – on alkuisin kreikkalaisesta filosofiasta eikä apostoleilta (edellä suomennetun tekstin kirjoittaja sanoo sen olleen tunnettu Aleksandriassa ja Foinikiassa eli Libanonin tienoilla). Näyttää siltä, että Johanneksen aikana eläneet opetuslapset ja ensimmäisen vuosisadan katoliset isät ovat tuoneet seurakuntaan nämä käsitykset Jumalasta lähteneestä pienemmästä jumalasta tai Jumalan Sanasta (Logos), joka olisi luonut kaiken sen, mitä on olemassa, tai jonka kautta Jumala olisi luonut kaiken. Jotkut harhaoppisiksi tuomitut lahkot tai osa niihin kuuluvista jäsenistä pitivät Jeesusta samanlaisena luotuna jumal-olentona, johon pakanat uskoivat filosofiassaan ja taruihinsa. Nämä tunsivat sen olennon nimellä demiurgi, mutta kristityt lahkot nimellä Jumalan Sana (Logos tū Theū) tai Jumalan Poika. Vasta toiselta tai kolmannelta vuosisadalta lähtien alettiin korottaa tätä Jumalan periaatetta tai isästä Jumalasta lähtenyt Jumalan kanssa samaa olemusta olevaa Logosta

(Sanaa) isän vertaiseksi Jumalaksi. Apostoli Johannes ei itse tuntenut sellaista "Jumalan toista persoonaa" ja kolmiyhteisen jumalan oppi oli hänelle täysin tuntematon.

Uuden testamentin kirjoitukset ovat syntyneet vähän kerrassaan vuosien saatossa. Ensimmäiset versiot evankeliumeista ovat syntyneet vuosien [40-64](#) välissä, viimeisimpänä Luukkaan evankeliumi vuosien 59-64 väliltä. Matteuksen evankeliumista on voinut olla varhainen versio jo vuoden 40 tienoilta, mutta monet pitävät Markusta sitä vanhempana, ainakin osittain, jos ei kokonaan, ja se on kirjoitettu luultavasti vuoden 55 jälkeen. Kaikki kirjeet ja Apostolien teot on oletettavasti kirjoitettu Johanneksen ja Juudan kirjeitä lukuun ottamatta ennen Rooman paloa vuonna 64. Juudan kirje on ehkä noin vuodelta 75 ja Johanneksen evankeliumi sekä kirjeet vuosien 80-90 väliltä, luultavasti evankeliumi vanhimpana vuodelta 85 ja kirjeet uudempina vuodelta 90.

Niin kuin edellä suomentamassani kirjoituksessa on sanottu, ovat Johanneksen opetuslapset saattaneet vaikuttaa vanhuuden heikon Johanneksen tekstiin ja jopa kirjoittaneet hänen puolestaan osan niistä. On mahdollista, että he ovat sisällyttäneet Johanneksen nimissä tekemiinsä kirjoituksiin omia ajatuksiaan ja oppia Jumalan Sanasta, joka on Jumalasta lähtenyt prinssi tai pienempi jumala tai jumaluus, jonka kautta Jumala on luonut kaiken, mitä on olemassa. Tätä teoriaa ei voida tietenkään näin jälkikäteen aukottomasti enää todistaa, mutta oletko pannut merkille sitä, että vanhemmissa Uuden testamentin kirjoituksissa ei ole yhtään selvää kohtaa, jossa sanottaisiin Jeesuksen tulleen taivaasta (henkenä) ja syntyneen ihmiseksi?

Paavalilla on vain kaksi hyvin monitulkintaista ja vaikeasti käännettävää kohtaa, jotka voidaan tulkita tätä ajatusta tukevaksi (Room 8:3; Fil 2:5-7). Kaikki muut Uuden testamentin kohdat puhuvat selvästi ihmisestä kristuksesta Jeesuksesta, joka on kuollut ristillä ja jonka Jumala on ennen maailman perustamista tekemänsä suunnitelman mukaan korottanut kaiken pääksi seurakunnalle ja kaikkien luotujen yläpuolella olevaksi herraksi kuolleista herättämisen jälkeen, niin että tämä ihminen Kristus Jeesus on hallitseva tulevaa maailmaa herrana ja kuninkaana. (Hebr 2:5-18; 1Piet 3:22; Efe 1; 2Tim 1:8-11; 1Tim 2:3-7; Room 5:10-21; 8:15-34; 1Kor 15; Ilm 1:5, 17-18; 2:8; 5; 22:13-16; Apt 2:12-38; 3:12-4:34; 10:34-48; 17:2-3, 22-31)

Niin – ei Johanneksenkaan nimeä kantavissa kirjoituksissa sanota sitä, että Jeesus olisi tullut "alas" taivaasta "henkenä" Marian kohtuun ja syntynyt ihmiseksi, mutta niin ikivanhaan Jumalan Poikaan ja Jumalan Sanaan (Logos) uskovat ihmiset olettavat tapahtuneen. Taivaasta tuleminen voi tarkoittaa silti muuta asiaa kuin sitä. Yksi varteen otettava selitys on se, että hengestä syntynyttä Jumalan lasta sanotaan taivaasta tulleeeksi. Jumala tunnusti Jeesuksen pojakseen vasta sen jälkeen, kun antoi hänelle pyhän hengen olemaan pysyvästi hänessä. (Joh 1:32-34; Matt3:17) Isä tuli asumaan henkensä kautta pojassaan, niin kuin asuu nyt muissa lapsissaan. (Joh 10:34-38; 14:9-11; 17:11, 20-23; 1Kor 6:17; Efe 1:13-14; 2:10-22; Gal 3:1ss.; 1Kor 12:12-13; 1Joh 4:9-16) Olen kirjoittanut näistä asioista mm. seuraavissa kirjoituksissani:

[Jumala ja Kristus evankeliumin julistuksessa ja rukouksessa](#)
[Mitä meidän tulee pitää totena, jotta voisimme pelastua?](#) (pdf)
[Neitseestä syntyminen: tarua vai totta?](#) (pdf)
[Jeesuksen kristuksen sukuluettelo](#) ja vähän muutakin (pdf)
[Onko Jeesus Kristus Jumala, enkeli vai ihminen?](#)
[Logos on Jumalan sana, ei henkilö](#)
[Miten me olemme Jumalassa ja kristuksessa?](#)
[Jumala ja Kristus evankeliumin julistuksessa ja rukouksessa](#)
[Isässä Jumalassa ja herrassa Jeesuksessa kristuksessa](#) (pdf)

Tätä liharuumiin saamista ja Jumalan tahdon tekemistä sen uhraamisen kautta sanotaan "taivaasta" tulemiseksi (Joh 6:38, 51, Johanneksen kaste oli taivaasta eli se oli Jumalan tahdon mukainen, Matt 21:25, ja Jeesus on tullut taivaasta tekemään Jumalan tahdon, ei omaa tahtoaan, Joh 6:26-69; Jumala on lähettänyt Jeesuksen "tyköään" niin kuin lähetti sitä ennen "tyköään" myös Johannes Kastajan, Joh 1:6; 16:26-28, ja Jumala on opettanut Jeesusta "tykönä" niin kuin muitakin lapsiaan ja nämä ovat kuulleet "Jumalan tykönä" isältä sen opetuksen, jonka "näkevät" eli ymmärtävät olevan totuus, Joh 6:45; 8:26, 38; 3Joh 1:11; Jeesus ei ole tästä maailmasta, mutta niin eivät ole tästä maailmasta hänen opetuslapsetkaan, Joh 17:14-16; Jeesuksen kirkkaus on isältä hänen suunnitelmissaan ja aivoituksissaan jo ennen maailman perustamista, mutta Jeesus ei itse ollut silloin vielä syntynyt, Joh 17:5; Efe 1).

Puolueeton Raamatun tutkija ja totuuden etsijä voi tutkia tällaisia asioita ilman helvetin tai yhteydestä erottamisen pelkoa: ilman, että on lyönyt etukäteen lukkoon jonkin tulkinnan, niin että kaikki muut ovat virheellisiä. On aivan varmaa, että apostolien tapa julistaa evankeliumia (Apt 2:12-38; 17:2-3, 22-31) ja rukoilla (Apt 4:24-31) on oikea, mutta sitä tapaa ei voida oikeaksi todistaa, jota nykyisen ajan kristityt harjoittavat. He sanovat Jeesusta isän vertaiseksi Jumalaksi, joka on ollut luomassa tätä maailmaa, ja Jumalaa he sanovat kolmiyhteiseksi Isäksi ja Pojaksi ja Pyhäksi Hengeksi. He panevat tämän "katolisen uskonsa" vieläpä pelastumisen ehdoksi, mutta meidän taivaalliseen isäämme eli Jumalaan turvaavien ei tarvitse pelätä näitä ihmisiä, sillä Jumalan pojan Jeesuksen kristuksen ruumiin ja veren uhri riittää meille sovituksiksi ja syntien anteeksisaamiseen, ja osallisuus Jumalan lähettämästä pyhästä hengestä on meillä vakuutena siitä, että me saamme luvattun perinnön yhdessä kristuksen ja valittujen pyhien kanssa.

Petteri Haipola 8.7.2016, päivitetty 11.9.2016